

سیاست‌های خیابانی

(جنبش تھی دستان در ایران)

نویسنده: آصف بیات

مترجم: اسدالله نبوی چاشمی

www.ketab.ir

کتابخانه
موزه و مرکز اسناد
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
فروست
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی
یادداشت
یادداشت
عنوان دیگر
موضوع
شماره افزوده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

بیات، آصف، ۱۳۳۳ - Bayat, Assef
سیاست‌های خیابانی: جنبش تهی‌دستان در ایران/ نویسنده آصف بیات؛ مترجم اسدالله نبوی چاشمی
تهران: شیرازه کتاب ما، ۱۴۰۱.
۳۴۰ص: مصور: ۱۱/۵*۱۴/۵ س م.
مفاهیم علوم اجتماعی؛ ۸
۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۴-۴۱-۱
فیبا
عنوان اصلی: Street Politics: Poor People's Movements in Iran, 1998
نمایه.
جنبش تهی‌دستان در ایران.
فقرا-ایران-فعالتهای سیاسی Poor-Iran-Political activities
نبوی چاشمی، اسدالله، ۱۳۴۴-، مترجم
۱۳۹۶ ۹س ۱۵۶۲/ب DSR
۹۵۵/۰۸۳
۴۸۵۸۶۲

www.ketab.ir



سیاست های خیابانی

جنبش تهی دستان در ایران

نویسنده: آصف بیات

مترجم: اسدالله نبوی چاشمی

انتشارات: شیرازه کتاب ما

تیراژ: ۵۵۰ نسخه

چاپ نهم: دی ۱۴۰۱

چاپ: پردیس دانش

حق چاپ و نشر محفوظ است.

تهران، صندوق پستی: ۱۱۱-۱۳۱۴۵

تلفن: ۸۸۹۵۲۲۹۷ فکس: ۸۸۹۵۱۶۹۱

همراه: ۰۹۳۶-۹۵۰۰۱۸۲

سایت: www.shirazhketab.com



فهرست

| | |
|-------|---------------------|
| یازده | یادداشت دبیر مجموعه |
| ۱ | مقدمه |

فصل اول. پیشروی آرام مردم عادی

| | |
|----|-----------------------|
| ۱۱ | چند حادثه کوچک؟ |
| ۲۴ | پیشروی آرام مردم عادی |
| ۲۹ | اهداف |
| ۳۷ | سیاسی شدن |
| ۳۹ | سیاست‌های خیابانی |
| ۴۷ | پیشروی آرام |

فصل دوم. ترسیم موقعیت تھی‌دستان جدید

| | |
|----|-------------------------------------|
| ۵۴ | تھی‌دستان جدید |
| ۵۷ | محلات تھی‌دست‌نشین و «حاشیه‌نشین»ها |

فصل سوم. گروه‌های فاقد امتیاز و انقلاب اسلامی؛

«انقلاب ما و انقلاب آنها»

| | |
|----|--------------------|
| ۷۱ | انقلاب |
| ۷۷ | تھی‌دستان و انقلاب |

| | |
|-----|--------------------------|
| ۸۸ | مبارزات موازی |
| ۹۶ | تهی‌دستان، دولت و انقلاب |
| ۱۰۰ | بسیج در محلات پرجمعیت |
| ۱۰۲ | تعاونی‌های اسلامی مصرف |
| ۱۰۴ | شوراهای محلات |

فصل چهارم. شورش مسکن؛

اشغال خانه‌ها و هتل‌ها در سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۵۹

| | |
|-----|-----------------------------|
| ۱۱۵ | تصرف خانه‌ها و هتل‌ها |
| ۱۲۲ | زندگی در خانه‌های اشغال‌شده |
| ۱۲۶ | خلع ید |

فصل پنجم. سیاست کوچه پس کوچه‌ها

تصرف‌کنندگان املاک و دولت

| | |
|-----|---------------------|
| ۱۴۳ | کارهای معمول |
| ۱۵۱ | چرا این همه گسترش؟ |
| ۱۵۵ | شکل‌گیری محلات |
| ۱۶۵ | زندگی متشکل |
| ۱۶۶ | شورای محلات |
| ۱۷۵ | کار در داخل سیستم |
| ۱۸۱ | تصرف‌کنندگان و دولت |

فصل ششم. انقلابیون بیکار: جنبش بیکاران

| | |
|-----|--------------------------|
| ۲۰۴ | هجوم |
| ۲۰۵ | مبارزات تهران |
| ۲۱۱ | اوج‌گیری فعالیت‌های جمعی |
| ۲۱۸ | تنوع اعتراضات خیابانی |

یادداشت دبیر مجموعه

مطالعه تحرک آن بخش از گروه‌های اجتماعی که به طبقه یا قشر معینی تعلق ندارند همواره چالشی در برابر جامعه‌شناسی و علوم سیاسی بوده است. دقیقاً به همین خاطر است که در یک چنین مواردی، حتی در بهترین تحقیقات، مردم‌شناسی و مطالعات فرهنگی، جایگزین مطالعات جامعه‌شناسانه و سیاسی می‌شوند؛ اینک از مطالعاتی که به صرف اعلام نتایج آماری و ارقامی اکتفا می‌کنند نیز می‌گذریم. نتیجه آنکه حاصل تحقیقات از روشن کردن هر آنچه تحرک و تلاش روزمره دسته‌جمعی برای بقا و بهبود وضع زندگی این گروه‌هاست غافل می‌مانند. کتاب حاضر تلاشی است برای فراتر رفتن از این دست تحقیقات.

حاشیه‌نشینان شهری، فروشندگان دوره‌گرد و کارگران روزمزد که همگی در این کتاب و تحت عنوان کلی تهی‌دستان شهری مورد توجه قرار گرفته‌اند، در زمره گروه‌های اجتماعی به شمار می‌روند که به طبقه یا قشر معینی تعلق ندارند. تلاش روزمره و پیگیر این گروه‌های فرودست جامعه برای بهبود وضع مسکن و معیشت و کار و درآمد خود و همچنین راهکارهایی که برای رسیدن به این اهداف برگزیده‌اند مورد توجه و ارزیابی قرار گرفته‌اند تا نشان داده شود که چگونه شبکه‌ای از پیوندهای منفعل و کوتاه‌مدت که بین آنان وجود دارد و یا بسته به شرایط به وجود می‌آید، زمینه‌ساز مجموعه‌ای از تحرکاتی می‌شود که می‌توان نام «سیاست» بر آنها نهاد: سیاست‌هایی خیابانی. از این جمله‌اند همراهی و همگامی موقت با این یا آن نیروی سیاسی، تأسیس تشکل‌های مستقل با عمری بیش و کم

کوتاه و همچنین مذاکره و معامله با دولت‌ها و حکومت‌ها. مجموعه همین سیاست‌ها هستند که به این گروه‌ها که از هیچ‌گونه امتیازی در جامعه برخوردار نیستند اجازه می‌دهد با پیشروی آرام، بقای‌شان را در جامعه تضمین کنند.

امکانات نویسنده در پیگیری موضوع مورد مطالعه در سه دوره مختلف از تاریخ معاصر کشور، خود موقعیت ممتاز دیگری را برای درک بهتر گستره این سیاست‌ها فراهم آورده است. زندگی و تلاش این افراد در دهه پایانی نظام پیشین، تحرکات، اقدامات و سیاست‌هایی که در طی سال‌های اولیه بعد از انقلاب پیش گرفتند و دست آخر شیوه پیشبرد اهداف‌شان پس از این دوران، هرکدام جوانبی از این سیاست‌ها را آشکار می‌کنند. مسلم است که رجوع به تعداد متنوع‌تری از منابع داخلی و همچنین تحقیقات میدانی گسترده‌تر می‌توانند در تدقیق روایت تاریخی و در نتیجه آشکارشدن جوانبی دیگر از موضوع به ویژه آنجا که بحث به دوران پرافت و خیز سال‌های اول انقلاب باز می‌گردد، یاری رسانند.

در عین حال کتاب حاضر از جمله دیگری نیز برای درک تاریخ اجتماعی و سیاسی کشور حائز اهمیت است و آن از طریق امکانی است که برای پژوهشگران فراهم می‌آورد تا از کم و کیف ارتباط میان جنبش‌های اجتماعی از یک سو و تغییرات سیاسی از سوی دیگر آگاه گردند. روشن است که فهم این ارتباط در جوامعی که در آنها نهادهایی واسطه‌ای همچون احزاب، سندیکاها، شوراهای شهر و محلات از قدمت زیاد و فعالیت چشمگیری برخوردارند، به مراتب از پیگیری همین موضوع در کشورهایی که این نهادها یا اصولاً وجود ندارند و یا بخش کوچکی از جامعه را پوشش می‌دهند، سهل‌تر است. در مورد اول، هم سیاست‌ها آشکارند و هم نهادهایی که می‌بایست این سیاست‌ها را پیش ببرند، اما در مورد دوم نه این و نه آن، هیچ یک نمی‌توانند به آسانی و به شکلی مستمر پیگیری شوند. به همین جهت مطالعه الگوهایی که از سوی مردم در یک چنین شرایطی برای پیشبرد اهداف‌شان اتخاذ شده‌اند خود می‌تواند همچون مطالعه‌ای موردی راهنمای عمل این پژوهشگران قرار گیرد.